

## 61993J0415

Domstolens Dom af 15. december 1995. - Union royale belge des sociétés de football association ASBL mod Jean-Marc Bosman, Royal club liégeois SA mod Jean-Marc Bosman m. fl. og Union des associations européennes de football (UEFA) mod Jean-Marc Bosman. - Anmodning om præjudiciel afgørelse: Cour d'appel de Liège - Belgien. - Arbejdskraftens frie bevægelighed - konkurrenceregler for virksomheder - professionelle fodboldspillere - regler om spilleres transfer, som forpligter den nye klub til at betale godtgørelser til den tidligere klub - begrænsning i antallet af spillere fra de øvrige medlemsstater, som kan deltage i officielle kampe. - Sag C-415/93.

*Samling af Afgørelser 1995 side I-04921*

Sammendrag

Dommens præmisser

Afgørelse om sagsomkostninger

Afgørelse

## Nøgleord

*1. Retspleje ° begaering om yderligere bevisoptagelse ° begaeringen fremsat efter afslutningen af den mundtlige forhandling ° betingelser for antagelse til realitetsbehandling*

*(Domstolens procesreglement, art. 59, stk. 2, og art. 60)*

*2. Praejudicielle spoergsmaal ° Domstolens kompetence ° graenser ° spoergsmaal, der aabenbart er uden betydning, og hypotetiske spoergsmaal forelagt i en sammenhaeng, som udelukker en saglig korrekt besvarelse ° kompetence til at besvare forelagte spoergsmaal i forbindelse med en sag af konstaterende karakter, som er anerkendt i national lovgivning*

*(EOEF-traktaten, art. 177)*

*3. Faellesskabsret ° anvendelsesomraade ° sportsudoevelse som oekonomisk virksomhed ° omfattet*

*(EOEF-traktaten, art. 2)*

*4. Fri bevaegelighed for personer ° arbejdstagere ° traktatens bestemmelser ° anvendelsesbetingelser ° arbejdsforhold forudsat ° arbejdsgiver ikke en virksomhed ° uden betydning*

*(EOEF-traktaten, art. 48)*

5. Fri bevaegelighed for personer ° arbejdstagere ° traktatens bestemmelser ° anvendelsesomraade ° regler vedroerende de oekonomiske forhold mellem arbejdsgiverne, men som paavirker arbejdstagernes ansaettelsesvilkaar ° omfattet

(EOEF-traktaten, art. 48)

6. Fri bevaegelighed for personer ° arbejdstagere ° etableringsfrihed ° fri udveksling af tjenesteydelser ° traktatens bestemmelser ° anvendelsesomraade ° sportsudoevelse ° graenser

(EOEF-traktaten, art. 48, 52 og 59)

7. Fri bevaegelighed for personer ° arbejdstagere ° traktatens bestemmelser ° rækkevidde ° begrænsning af hensyn til respekten for den nationale og regionale kulturs mangfoldighed i EF-traktatens artikel 128 ° ulovligt

(EOEF-traktaten, art. 48; EF-traktaten, art. 128, stk. 1)

8. Faellesskabsret ° principper ° grundlaeggende rettigheder ° foreningsfriheden ° virkninger ° ret for sportsforbundene til at fastsaette regler, som kan begrænse professionelle sportsfolks frie bevaegelighed ° ikke omfattet

(Europaeisk faelles akt, praeambel; traktat om Den Europaeiske Union, art. F, stk. 2)

9. Faellesskabsret ° principper ° subsidiaritetsprincippet ° rækkevidde ° begrænsning i udoevelsen af de rettigheder, som traktaten tillaegger private ° ikke omfattet

10. Fri bevaegelighed for personer ° arbejdstagere ° traktatens bestemmelser ° anvendelsesomraade ° regler, hvis formaal er at give kollektive bestemmelser for loenarbejde, men som ikke hidroerer fra en offentlig myndighed ° omfattet

(EOEF-traktaten, art. 48)

11. Fri bevaegelighed for personer ° arbejdstagere ° begrænsninger retfaerdiggjort af hensynet til den offentlige orden, den offentlige sikkerhed og den offentlige sundhed ° muligt saavel for det offentlige som for private at paaberaabe sig disse hensyn

(EOEF-traktaten, art. 48)

12. Fri bevaegelighed for personer ° arbejdstagere ° traktatens bestemmelser ° anvendelsesomraade ° regler, som er fastsat af sportsforbund, og som indeholder betingelserne for udoevelse af professionelle sportsfolks loennede virksomhed ° omfattet

(EOEF-traktaten, art. 48)

13. Fri bevaegelighed for personer ° arbejdstagere ° traktatens bestemmelser ° anvendelsesomraade ° professionel sportsudoevelse, der er statsborger i en medlemsstat, og som har afsluttet en arbejdskontrakt med en klub i en anden medlemsstat med henblik paa at udoeve loennet beskaeftigelse paa denne medlemsstats omraade ° omfattet

(EOEF-traktaten, art. 48)

14. Fri bevaegelighed for personer ° arbejdstagere ° regler, som er fastsat af sportsforbund, hvorefter en professionel sportsudoevers ansaettelse hos en ny arbejdsgiver i en anden medlemsstat er betinget af, at den nye arbejdsgiver betaler den tidligere arbejdsgiver godtgoerelse

° ulovligt ° berettigelse ° foreligger ikke

(EOEF-traktaten, art. 48)

15. Fri bevaegelighed for personer ° arbejdstagere ° ligebehandling ° regler, som er fastsat af sportsforbund, hvorefter professionelle spillere, der er statsborgere i andre medlemsstater, i visse kampe kun kan benyttes i begrænset antal ° ulovligt ° berettigelse ° foreligger ikke

(EOEF-traktaten, art. 48)

16. Kommissionen ° kompetence ° garanti vedrørende en bestemt handlemaades forenelighed med traktaten ° ikke omfattet, medmindre der er tale om en udtrykkelig tillagt beføjelse ° bemyndigelse til at lovliggøre en traktatstridig adfærd ° ingen

17. Præjudicielle spørgsmål ° fortolkning ° fortolkningsdommes tidsmæssige virkning ° tilbagevirkende gyldighed ° grænser ° retssikkerhed ° Domstolens skoen

(EOEF-traktaten, art. 177)

## Sammendrag

1. En begæring om, at Domstolen træffer bestemmelse om yderligere bevisoptagelse i henhold til procesreglementets artikel 60, som er fremsat af en part efter afslutning af de mundtlige forhandlinger, kan kun imødekommes, hvis den angaar forhold, som kan faa afgørende betydning, og som den paagældende ikke kunne have gjort gældende før afslutningen af de mundtlige forhandlinger.

2. Inden for rammerne af det samarbejde, der i henhold til traktatens artikel 177 er indført mellem Domstolen og de nationale retsinstanser, tilkommer det udelukkende den nationale retsinstans, for hvem en tvist er indbragt, og som har ansvaret for den retlige afgørelse, som skal træffes, på grundlag af omstændighederne i den konkrete sag at vurdere, saavel om en præjudiciel afgørelse er nødvendig for, at den kan afsige dom, som relevansen af de spørgsmål, den forelægger Domstolen. Naar de af den nationale retsinstans stillede spørgsmål vedrører fortolkningen af en bestemmelse i fællesskabsrett, er Domstolen derfor principielt forpligtet til at træffe afgørelse herom.

Det paahviler dog Domstolen ved prøvelsen af sin egen kompetence at undersøge de omstændigheder, hvorunder den forelæggende ret har forelagt en præjudiciel anmodning. AAnden i det samarbejde, som anmodningen om en præjudiciel afgørelse skal gennemføres i, kræver saaledes, at den forelæggende ret tager i betragtning, at det er Domstolens opgave at bidrage til justitsforvaltningen i medlemsstaterne, men ikke at udoeve responderende virksomhed vedrørende generelle eller hypotetiske spørgsmål.

Under hensyntagen til denne opgave kan Domstolen ikke træffe afgørelse vedrørende et præjudicielt spørgsmål fra en national retsinstans, naar det klart fremgaar, at den af den nationale retsinstans ønskede fortolkning eller vurdering af en fællesskabsbestemmelser gyldighed savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, eller naar problemet er af hypotetisk karakter, og Domstolen ikke raader over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan foretage en sagligt korrekt besvarelse af de stillede spørgsmål.

Paa denne baggrund maa en national retsinstans'spørgsmål, selv om de forelægges i sager af

konstaterende karakter, som nødvendigvis, da de tilsigter at forhindre et truende retstab, er støttet på antagelser om fremtiden, der efter deres natur er usikre, men som er anerkendte i national lovgivning, som denne fortolkes af den nationale retsinstans, objektivt anses for at være nødvendige for løsningen af en tvist, som er behørigt indbragt for den.

3. I betragtning af Fællesskabets mål henholder sportsudøvelse under fællesskabsretten, for så vidt der er tale om en økonomisk virksomhed i traktatens artikel 2's forstand, hvilket er tilfældet for hel- eller halvprofessionelle fodboldspilleres virksomhed, idet de udfører lønnet arbejde eller præsterer tjenesteydelser mod vederlag.

4. Under alle omstændigheder er det ikke for anvendelsen af fællesskabsbestemmelserne vedrørende arbejdskraftens frie bevægelighed afgørende, om arbejdsgiveren er en virksomhed, idet det er tilstrækkeligt, at der består et arbejdsforhold eller en hensigt om at etablere et sådant.

5. Regler, som regulerer de økonomiske forhold mellem arbejdsgivere på et erhvervsområde, omfattes af anvendelsesområdet for arbejdskraftens frie bevægelighed, naar deres anvendelse påvirker arbejdstagernes ansættelsesvilkår.

Dette gælder for transferreglerne, der, selv om de snarere regulerer de økonomiske forhold mellem klubberne end arbejdsforholdet mellem klubberne og spillerne, påvirker spillernes mulighed for at finde en stilling samt de betingelser, på hvilke stillingen tilbydes, fordi klubberne, der ansætter spillerne, skal betale godtgørelser ved engagering af en spiller fra en anden klub.

6. Fællesskabsbestemmelserne vedrørende personers og tjenesteydelsers frie bevægelighed står ikke i vejen for en regulering eller praksis på sportens område, der er begrundet i ikke-økonomiske hensyn som følge af visse kampes særlige karakter og rammer. En sådan indskrænkning i de omhandlede bestemmelses anvendelsesområde må imidlertid begrænses til, hvad dens formål kræver, og kan ikke påberåbes til støtte for at udelukke en hel sportsart fra traktatens anvendelsesområde.

7. Arbejdskraftens frie bevægelighed, som er sikret ved traktatens artikel 48, og som udgør en grundlæggende rettighed i Fællesskabets system, kan ikke begrænses af den forpligtelse, der påhviler Fællesskabet, naar det udoever fællesskabsbeføjelser af begrænset rækkevidde såsom dem, der omhandles af EF-traktatens artikel 128, stk. 1, vedrørende kulturen, og hvorefter Fællesskabet skal respektere medlemsstaternes nationale og regionale kulturs mangfoldighed.

8. Princippet om foreningsfriheden, som er knæsat i artikel 11 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, og som følger af medlemsstaternes fælles forfatningsmæssige traditioner, indgår blandt de grundlæggende rettigheder, som efter Domstolens faste praksis, der i øvrigt er bekræftet af præamblen til den europæiske fælles akt og artikel F, stk. 2, i traktaten om Den Europæiske Union, er beskyttet i Fællesskabets retsorden.

Det kan imidlertid ikke antages, at regler, som kan hindre professionelle sportsfolks frie bevægelighed, og som er fastsat af sportsforbundene, er nødvendige for, at de nævnte forbund, klubber eller spillere frit kan udøve denne rettighed, eller udgør en uomgængelig følge af denne.

9. Subsidiaritetsprincippet må ikke, selv i bred fortolkning heraf, hvorefter fællesskabsmyndighedernes intervention skal begrænses til det strengt nødvendige, have den virkning, at private sammenslutningers mulighed for selvstændigt at fastsætte regler for

sportsudøvelse skal kunne begrænse udøvelsen af de rettigheder, saasom den frie bevægelighed, som traktaten tillægger private.

10. Traktatens artikel 48 gælder ikke alene for offentlige myndigheders retsakter, men tillige for andre former for regler, hvis formaal er at give kollektive bestemmelser for lønarbejde.

Afskaffelsen mellem medlemsstaterne af hindringerne for den frie bevægelighed for personer ville blive truet, hvis afskaffelsen af nationale skranker blev modvirket af hindringer, som skyldes, at sammenslutninger eller organer, der ikke henhører under den offentlige ret, udøver deres retlige autonomi. Hvis endvidere traktatens artikel 48 alene fandt anvendelse på offentlige myndigheders retsakter, ville der opstå fare for uligheder ved anvendelsen heraf, da arbejdsvilkårene i de forskellige medlemsstater snart reguleres ved bestemmelser af lovgivnings- eller anordningsmæssig karakter, snart ved aftaler og andre retsakter, der er indgået eller vedtaget af borgerne.

11. Intet er til hinder for, at private som begrundelse for begrænsninger i arbejdskraftens frie bevægelighed, der foreholdes dem, påberaaber sig hensynet til den offentlige orden, den offentlige sikkerhed og den offentlige sundhed som omhandlet i traktatens artikel 48. Rækkevidden og indholdet af de nævnte hensyn varierer nemlig ikke efter den offentlige eller private karakter af et restriktivt regelsæt, der søges begrundet med disse hensyn.

12. Traktatens artikel 48 finder anvendelse på de regler, som er fastsat af sportsforbund, og som indeholder betingelserne for udøvelse af professionelle sportsfolks lønnede virksomhed.

13. En professionel fodboldspiller, der er statsborger i en medlemsstat, og som har afsluttet en arbejdskontrakt med en klub i en anden medlemsstat med henblik på at udøve lønnen beskæftigelse på denne medlemsstats område, har herved søgt en faktisk tilbudt stilling som anført i traktatens artikel 48, stk. 3, litra a), hvorfor dette forhold ikke kan anses for et rent internt forhold, som fællesskabsretten ikke finder anvendelse på.

14. Traktatens artikel 48 er til hinder for anvendelse af regler, som er fastsat af sportsforbund, og hvorefter en professionel fodboldspiller, der er statsborger i en medlemsstat, ved udløbet af den kontrakt, han har indgået med en klub, kun kan ansættes af en klub i en anden medlemsstat, saafremt sidstnævnte klub betaler den tidligere klub en transfersum eller en trænings- eller udviklingsgodtgørelse.

Selv om disse regler ikke adskiller sig fra de regler, som gælder for transfer inden for en medlemsstat, kan de imidlertid begrænse den frie bevægelighed for de spillere, som ønsker at udøve beskæftigelse i en anden medlemsstat, idet de forhindrer dem i eller afholder dem fra at forlade deres klubber ogsaa efter udløbet af de arbejdskontrakter, som binder dem til disse.

Reglerne kan desuden heller ikke anses for et egnet middel til at nå legitime maale, saasom at opretholde en økonomisk og sportslig ligevægt mellem klubberne og fremme talentsoegningen og unge spilleres videreuddannelse, eftersom

° disse regler for det første ikke hindrer de rigeste klubber i at sikre de bedste spilleres tjenesteydelser, og heller ikke ændrer det forhold, at økonomiske midler er afgørende inden for den sportslige konkurrence, og at ligevægten mellem klubberne herved påvirkes betydeligt

° for det andet transfergodtgørelser er kendetegnet ved deres usikre og uberegnelige karakter og under alle omstændigheder er uafhængige af de reelle udgifter, som klubberne reelt har afholdt ved træningen af deres spillere

° de samme maal endeligt lige saa sikkert kan naas ved andre midler, som ikke hindrer arbejdskraftens frie bevaegelighed.

15. Traktatens artikel 48 er til hinder for anvendelse af regler, som er fastsat af sportsforbund, og hvorefter fodboldklubberne i de af forbundene organiserede officielle kampe kun kan benytte et begraenset antal professionelle spillere, der er statsborgere i andre medlemsstater.

Disse regler strider mod princippet om forbud mod enhver i nationaliteten begrundet forskelsbehandling af medlemsstaternes arbejdstagere for saa vidt angaar beskaeftigelse, afloenning og oevrige arbejdsvilkaar, hvorved det er uden betydning, at reglerne ikke vedroerer disse spilleres ansaettelse, som ikke er begraenset, men deres klubbers mulighed for at benytte dem i en officiel kamp. For i det omfang, hvori deltagelse i saadanne kampe udgoer en professionel fodboldspillers hovedbeskaeftigelse, er det klart, at en regel, som begraenser denne beskaeftigelse, ogsaa begraenser den paagaeldende spillers ansaettelsesmuligheder.

De omhandlede regler, som ikke vedroerer bestemte kampe mellem hold, der repraesenterer et land, men finder anvendelse paa alle officielle kampe mellem klubberne, kan ikke retfaerdiggoeres af ikke-oekonomiske grunde, der udelukkende vedroerer sporten som saadan, saasom opretholdelse af den traditionelle forbindelse mellem hver klub og klubbens land, for baandet mellem en fodboldklub og den medlemsstat, hvor klubben er etableret, kan ikke anses for at vaere uadskilleligt forbundet med sportsudoevelsen, eller saasom oprettelse af en tilstraekkelig reserve af nationale spillere, saaledes at landsholdene paa alle pladser kan blive besat med hoejt kvalificerede spillere, for selv om landsholdene skal vaere sammensat af spillere, som har det paagaeldende lands statsborgerskab, skal de ikke noedvendigvis vaere sammensat af spillere, der er spilleberettiget for landets klubber, eller saasom opretholdelse af den sportslige ligevaegt mellem klubberne, for ingen regel begraenser muligheden for de rigeste klubber for at engagere de bedste nationale spillere, hvilket i lige saa hoej grad bringer denne ligevaegt i fare.

16. Bortset fra de tilfaelde, hvor Kommissionen udtrykkeligt er blevet tillagt saadanne befoejelser, kan den ikke give garantier vedroerende en bestemt handlemaades forenelighed med traktaten og er under alle omstaendigheder ikke bemyndiget til at lovliggoere en adfaerd, som er i strid med traktaten.

17. Den fortolkning, som Domstolen foretager af en faelleskabsretlig regel under udoevelse af sin kompetence i henhold til traktatens artikel 177, belyser og praeciserer i noedvendigt omfang betydningen og raekevidden af den paagaeldende regel, saaledes som den skal forstaas og anvendes, henholdsvis burde have vaeret forstaaet og anvendt fra sin ikrafttraeden. Heraf foelger, at den saaledes fortolkede regel kan og skal anvendes af domstolene endog i forbindelse med retsforhold, der er stiftet og bestaar, foer der afsiges dom vedroerende fortolkningsanmodningen, saafremt betingelserne for at anlaegge sag om anvendelsen af den naevnte regel i oevrigt er opfyldt.

Kun undtagelsesvis kan Domstolen under anvendelse af et almindeligt retssikkerhedsprincip, der er forankret i Faelleskabets retsorden, finde anledning til at begraense muligheden af at paaberaabe sig en af den fortolket bestemmelse med henblik paa anfaegtelse af tidligere i god tro stiftet retsforhold. En saadan begraensning kan kun foretages af Domstolen i den dom, hvori den traeffe afgoerelse vedroerende den anmodede fortolkning.

De saeregenheder, der karakteriserer de af sportsforbundene fastsatte regler for transfer af spillere mellem klubber i de forskellige medlemsstater, samt den omstaendighed, at disse eller tilsvarende regler finder anvendelse saavel paa transfer mellem klubber under samme nationale forbund som paa transfer mellem klubber under forskellige nationale forbund i samme

medlemsstat, kan have skabt en tilstand af usikkerhed med hensyn til spoergsmaalet, om disse regler er forenelige med faelleskabsretten, hvorfor tvingende retssikkerhedshensyn er til hinder for at rokke ved retsforhold, der har udtoemt deres virkninger i fortiden.

Det maa derfor fastslaas, at den direkte virkning af traktatens artikel 48 ikke kan paaberaabes til stoette for krav vedroerende en transfersum eller en traenings- eller udviklingsgodtgoerelse, som paa tidspunktet for denne doms afsigelse allerede er betalt eller stadig skyldes i henhold til en inden dette tidspunkt paataget forpligtelse, medmindre den, der fremsaetter kravet, inden denne dato har anlagt en retssag eller fremsat en efter national lovgivning hertil svarende klage.

## **Dommens præmisser**

1 Ved dom af 1. oktober 1993 indgaaet til Domstolen den 6. oktober 1993 har Cour d'appel de Liège i medfoer af EOEf-traktatens artikel 177 forelagt praejudicielle spoergsmaal vedroerende fortolkningen af denne traktats artikel 48, 85 og 86.

2 Spoergsmaalene er blevet rejst i en raeke tvister, i foerste raeke sagen Union royale belge des sociétés de football association ASBL (herefter "URBSFA") mod Bosman, i anden raeke sagen Royal club liégeois SA (herefter "RCL") mod Bosman, Société anonyme d'économie mixte sportive de l'union sportive du littoral de Dunkerque (herefter "US Dunkerque"), URBSFA og Union des associations européennes de football (UEFA) (herefter "UEFA") og i tredje raeke sagen UEFA mod Bosman.

*Reglerne for fodboldsportens organisation*

3 Den organiserede fodboldsport, det vaere sig paa professionelt plan eller paa amatoerplan, udoeves i klubber, som i hver medlemsstat hoerer under nationale sammenslutninger, der ogsaa benaevnes forbund. Kun i Det Forenede Kongerige findes flere nationale forbund, nemlig fire, som henholdsvis er ansvarlige for England, Wales, Skotland og Nordirland. URBSFA er det belgiske forbund. Inden for de nationale forbund eksisterer der desuden andre mindre eller underordnede sammenslutninger, hvis opgave er at organisere visse dele af fodboldsporten eller i visse geografiske omraader. Forbundene organiserer de nationale turneringer, som er opdelt i flere divisioner efter de deltagende klubbers styrke.

4 De nationale forbund er medlemmer af Fédération internationale de football association (herefter "FIFA"), som har hjemsted i Schweiz, og som organiserer fodboldsporten paa verdensplan. Inden for FIFA er der flere sammenslutninger, der hver omfatter forbundene i en bestemt verdensdel, og hvis regler FIFA skal godkende. Det kompetente forbund for Europa er UEFA, som ogsaa har hjemsted i Schweiz. Ca. 50 forbund er medlem af UEFA, herunder bl.a. medlemsstaternes nationale forbund, der i henhold til UEFA's love har forpligtet sig til at overholde dets love, reglementer og afgoerelser.

5 Enhver fodboldkamp, som er organiseret af et nationalt forbund, skal spilles mellem klubber, som er medlemmer af dette forbund eller medlemmer af andre mindre eller underordnede forbund, som er tilsluttet det nationale forbund. Hver klubs hold bestaar af spillere, som af det nationale forbund har opnaaet spilleberettigelse for den paagaeldende klub. Enhver professionel fodboldspiller skal vaere registreret som saadan i det nationale forbund med angivelse af den bestemte klub, hvor vedkommende spiller eller har spillet.

*Transferreglerne*

6 I henhold til URBSFA's reglement fra 1983, der var gaeldende paa tidspunktet for de faktiske

omstaendigheder i hovedsagerne, skal der sondres mellem tre begreber: nemlig spillerens tilhoerighed til forbundet ("affiliation"), hans tilhoerighed til en klub ("affectation") og spilleberettigelsen ("qualification"), som er noedvendig for at kunne deltage i officielle kampe. En transfer defineres som den transaktion, hvorved en spiller under forbundet skifter til en anden klub. Ved en midlertidig transfer bevarer spilleren fortsat sin tilhoerighed til den hidtidige klub, men bliver spilleberettiget for en anden klub.

7 I medfoer af samme reglement udloeber alle professionelle spilleres kontrakt, som har en varighed mellem et og fem aar, den 30. juni det paagaeldende aar. Inden kontraktens udloeb og senest den 26. april skal klubben tilbyde spilleren en ny kontrakt. I modsat fald anses den paagaeldende spiller i relation til transferreglerne for amatoer og omfattes altsaa af andre regler. Spilleren kan frit afslaa tilbuddet.

8 Afslaar spilleren, bliver han opfoert paa en liste over spillere, der mellem den 1. og 31. maj kan opnaa en saakaldt "tvungen" transfer, hvilket er en transfer uden den aktuelle klubs accept, som kan finde sted, saafremt den nye klub betaler en saakaldt "traeningsgodtgoerelse" til den aktuelle klub. Dette godtgoerelsesbeloeb beregnes ved at gange spillerens aarlige bruttoindtaegt med en ud fra spillerens alder fastsat koefficient mellem 14 og 2.

9 Den 1. juni indledes perioden for de saakaldte "frie" transfers, som sker med de to klubbers og spillerens accept, bl.a. med hensyn til stoeerrelsen af den transfersum, som den nye klub skal betale den tidligere klub. Hvis den nye klub ikke erlaegger transfersummen, kan den paalaegges sanktioner, som i yderste fald kan indebaere udelukkelse paa grund af gaeld.

10 Saafremt ingen transfer finder sted, skal den klub, spilleren tilhoerer, tilbyde ham en ny kontrakt for en saeson paa samme vilkaar som dem, den havde tilbudt ham inden den 26. april. Saafremt spilleren afslaar tilbuddet, kan klubben indtil den 1. august traeffe bestemmelse om at udelukke ham, idet spilleren ellers generhverver amatoerstatus. En spiller, som vedvarende afslaar at underskrive de kontrakter, som hans klub tilbyder ham, kan opnaa en transfer som amatoer uden klubbens accept efter to saesoners spillepause.

11 UEFA's og FIFA's reglementer er ikke direkte anvendelige paa spillere, men er optaget i de nationale forbunds love, og kun disse forbund har befoejelse til at haandhaeve dem og regulere forholdet mellem klubberne og spillerne.

12 UEFA, URBSFA og RCL har for den nationale retsinstans gjort gaeldende, at reglerne for transfers mellem klubber i de forskellige medlemsstater eller mellem klubber, der var medlemmer af forskellige nationale sammenslutninger i samme medlemsstat, paa tidspunktet for de faktiske omstaendigheder indeholdtes i et dokument med overskriften "Principper for samarbejdet mellem UEFA's medlemsforbund og deres klubber" vedtaget af UEFA's Eksekutivkomité den 24. maj 1990 og gaeldende siden den 1. juli 1990.

13 Dette dokument bestemmer, at spilleren ved kontraktens udloeb frit kan afslutte en ny kontrakt med en anden klub efter eget valg. Den nye klub skal da straks underrette den tidligere klub, som derefter skal underrette det nationale forbund, der skal udstede det internationale transfercertifikat. Den tidligere klub kan dog kraeve, at den nye klub betaler den en udviklings- eller traeningsgodtgoerelse, hvis stoeerrelse i tilfaelde af uenighed fastsaettes af et udvalg inden for UEFA paa grundlag af en koefficienttabel fra 12 til 1 afhaengig af spillerens alder, som ganges med den af spilleren i det sidst forloebne aar oppebaarne bruttoindtaegt, og hvis stoeerrelse ikke kan overstige 5 mio. SFR.

14 Dokumentet fastslaar, at de oekonomiske forhold mellem de to klubber med hensyn til betalingen af udviklings- eller traeningsgodtgoerelsen ikke paavirker spillerens virksomhed, idet

han frit kan spille for sin nye klub. Hvis den nye klub dog ikke straks betaler den tidligere klub godtgørelsen, tager UEFA's Kontrol- og Disciplinaerudvalg sagen op og meddeler det paagaeldende nationale forbund sin afgørelse, og det nationale forbund vil ogsaa kunne paalaegge den skyldige klub sanktioner.

15 Den nationale retsinstans mener, at i det tilfælde, som er genstand for tvisterne i hovedsagen, har URBSFA og RCL ikke anvendt UEFA's reglement, men FIFA's.

16 Paa tidspunktet for de faktiske omstændigheder bestemte FIFA's reglement bl.a., at en professionel spiller ikke kunne forlade sit nationale forbund, saa længe han var bundet af sin kontrakt og af sin klubs og sit nationale forbunds regler, uanset hvor strenge disse maatte være. En international transfer var betinget af, at det tidligere nationale forbund udstedte et transfercertifikat, hvori forbundet attesterede, at alle de økonomiske forpligtelser, herunder en eventuel transfersum, var blevet opfyldt.

17 Paa et senere tidspunkt end hovedsagernes faktiske omstændigheder indledte UEFA forhandlinger med Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber. I april 1991 forpligtede UEFA sig navnlig til at indføje en bestemmelse i de professionelle spilleres kontrakt om, at den paagaeldende spiller ved kontraktens udlob kan afslutte en ny kontrakt med en af spilleren valgt klub og med det samme spille for denne. Saadanne regler blev optaget i "Principper for samarbejdet mellem UEFA's medlemsforbund og deres klubber", som blev vedtaget i december 1991 og traadte i kraft den 1. juli 1992.

18 I april 1991 vedtog ogsaa FIFA et nyt reglement vedrørende professionelle fodboldspilleres status og transfer. Dette dokument, som ændret i december 1991 og i december 1993, bestemmer, at en spiller frit kan slutte kontrakt med en ny klub, naar den kontrakt, som binder spilleren til hans klub, er udlobet, opsagt eller vil udløbe inden for de følgende seks maaneder.

19 Desuden blev der fastsat regler for "non-amatoer"-spillere, der defineres som spillere, som ved at spille fodbold eller ved enhver anden virksomhed i forbindelse hermed har oppebaaret en godtgørelse, som er større end de hermed forbundne udgifter, medmindre spilleren har generhvervet sin amatørstatus.

20 Ved transfer af en non-amatoer eller en spiller, som bliver non-amatoer i de næste tre aar, regnet fra transfertidspunktet, har den tidligere klub ret til en udviklings- eller træningsgodtgørelse, hvis størrelse skal aftales mellem de to klubber. I tilfælde af uenighed forelægges tvisten FIFA eller det kompetente forbund.

21 Disse regler er blevet suppleret af et nyt reglement fra UEFA vedrørende "fastsættelse af transfergodtgørelse", som, vedtaget i juni 1993 og traadt i kraft den 1. august 1993, erstattede "Principperne for samarbejdet mellem UEFA's medlemsforbund og deres klubber" fra 1991. Dette reglement opretholder princippet, hvorefter de økonomiske forhold mellem de to klubber ikke paa nogen maade paavirker spillerens virksomhed, som frit kan spille for den klub, han har afsluttet en ny kontrakt med. Det bestemmes endvidere heri, at i tilfælde af uenighed mellem de paagaeldende klubber, tilkommer det UEFA's kompetente udvalg at fastsætte trænings- eller udviklingsgodtgørelsen, som for non-amatoerer beregnes paa grundlag af den af spilleren oppebaarne bruttoindtægt i de sidste tolv maaneder, eller paa grundlag af den aarligt garanterede indtægt i den nye kontrakt, forhoejet med 20% for spillere, som mindst to gange har spillet paa deres respektive landes A-landshold, og ganget med en koefficient mellem 12 og 0 afhaengig af spillerens alder.

22 Det fremgaar af dokumenter, som UEFA har fremlagt for Domstolen, at reglerne i andre medlemsstater ogsaa indeholder bestemmelser, som ved en spillers transfer mellem to klubber

under det samme nationale forbund forpligter den nye klub til at betale den tidligere klub en transfersum eller en trænings- eller udviklingsgodtgørelse på nærmere fastsatte betingelser.

23 I Spanien og i Frankrig kan godtgørelsen kun kræves, såfremt den spiller, som skifter klub, er under 25 år, eller den tidligere klub er den samme, som den pågældende spiller først havde sluttet kontrakt med som professionel. I Grækenland skal den nye klub ikke udtrykkeligt betale nogen godtgørelse, men kontrakten mellem klubben og spilleren kan bestemme, at denne kun kan forlade klubben efter betaling af et vist beløb, der ifølge UEFA's oplysninger faktisk oftest betales af den nye klub.

24 De nævnte regler kan alt efter tilfældet bero på national lovgivning, de nationale fodboldforbunds reglementer eller kollektive overenskomster.

#### Udlaendingeklausulerne

25 Siden 1960'erne har adskillige nationale fodboldforbund indført regler, som begrænser adgangen til at ansætte eller i officielle kampe at anvende spillere med udenlandsk statsborgerskab (herefter "udlaendingeklausuler"). Ved anvendelsen af disse klausuler bestemmes statsborgerskabsbegrebet på grundlag af spillerens mulighed for at kunne spille på et landshold eller et tilsvarende repræsentativt nationalt hold.

26 I 1978 forpligtede UEFA sig over for Davignon, medlem af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, til dels at ophæve begrænsningerne i antallet af kontrakter, som klubberne kan slutte med andre medlemsstaters spillere, dels at tillade, at to sådanne spillere kan figurere i holdopstillingen. Denne sidstnævnte begrænsning gjaldt ikke spillere, som i over fem år havde spillet i den pågældende medlemsstat.

27 Efter yderligere drøftelser med Bangemann, Kommissionens næstformand, vedtog UEFA i 1991 den såkaldte "3 + 2-regel", hvorefter de nationale forbund kan bestemme, at en klub kun kan anvende tre udenlandske spillere ved kampe i den fornemste række i de nationale mesterskabsturneringer, samt to spillere, som uden afbrydelse har spillet i det pågældende nationale forbundsland i fem år, heraf tre år på ungdomshold. Denne begrænsning gælder også for de af UEFA selv arrangerede turneringskampe for klubhold.

#### Hovedsagernes faktiske omstændigheder

28 Jean-Marc Bosman, der er professionel fodboldspiller og belgisk statsborger, har siden 1988 spillet for RCL, en belgisk klub i første division, i henhold til en kontrakt, som udløb den 30. juni 1990, og hvorefter hans gennemsnitlige månedsløn udgjorde 120 000 BFR inklusive præmier.

29 Den 21. april 1990 tilbød RCL Bosman kontrakt for en ny sæson, hvori månedslønnen var nedsat til 30 000 BFR svarende til det i URBSFA's reglement fastsatte minimumsbeløb. Da Bosman afslog at underskrive kontrakten, blev han sat på transferlisten. Træningsgodtgørelsen for ham blev i henhold til nævnte reglement fastsat til 11 743 000 BFR.

30 Da ingen klub viste interesse for en tvungen transfer, fik Bosman en kontakt i stand til den franske andendivisionsklub US Dunkerque, som engagerede ham for en månedsløn på 100 000 BFR og en engageringsgodtgørelse på ca. 900 000 BFR.

31 Den 27. juli 1990 blev der også afsluttet en kontrakt mellem RCL og US Dunkerque vedrørende en midlertidig transfer af Bosman for et år mod et beløb på 1 200 000 BFR, som US Dunkerque skulle betale RCL, og som forfaldt til betaling ved Det Franske Fodboldforbunds modtagelse af URBSFA's transfercertifikat. Ved kontrakten fik US Dunkerque desuden en

uigenkaldelig option paa spillerens endelige transfer til et beloeb paa 4 800 000 BFR.

32 De to kontrakter henholdsvis mellem US Dunkerque og RCL og mellem US Dunkerque og Bosman var dog betinget af, at URBSFA's transfercertifikat fremsendtes til Det Franske Fodboldforbund inden saesonens foerste turneringskamp, som skulle finde sted den 2. august 1990.

33 Da RCL betvivlede US Dunkerque's betalingsdygtighed, undlod RCL at anmode URBSFA om at fremsende dets transfercertifikat til Det Franske Fodboldforbund. De to kontrakter faldt derfor bort. Den 31. juli 1990 udelukkede RCL ligeledes Bosman, saaledes at han blev afskaaret fra at spille i hele saesonen.

34 Den 8. august 1990 anlagde Bosman sag ved Tribunal de première instance de Liège mod RCL. Samtidig med sagens anlaeg fremsatte han begaering om foreloebige forholdsregler, hvorved han for det foerste kraevede, at RCL og URBSFA tilpligtedes at betale ham 100 000 BFR maanedligt, indtil han havde fundet en ny arbejdsgiver, for det andet, at der blev nedlagt forbud mod, at de sagsoegte hindrede hans ansaettelsesmuligheder, navnlig ved at kraeve betaling af et pengebeloeb, og for det tredje, at et praejudicielt spoergsmaal blev forelagt Domstolen.

35 Ved kendelse af 9. november 1990 tilpligtede Tribunal RCL og URBSFA at betale Bosman et maanedligt beloeb paa 30 000 BFR og paalagde dem ikke at hindre Bosman's ansaettelse. Retten forelagde desuden Domstolen et praejudicielt spoergsmaal (sag C-340/90) vedroerende fortolkningen af traktatens artikel 48 i forhold til transferordningerne for professionelle fodboldspillere (herefter "transferreglerne").

36 I mellemtiden var Bosman i oktober 1990 blevet engageret af den franske andendivisionsklub Saint-Quentin paa betingelse af, at han fik medhold i sagen om foreloebige forholdsregler. Hans kontrakt blev imidlertid ophaevet ved udgangen af den foerste saeson. I februar 1992 underskrev Bosman en ny kontrakt med den franske klub Saint-Denis de la Réunion, som ogsaa er blevet ophaevet. Efter lang tids soegen i Belgien og Frankrig skrev Bosman endelig kontrakt med Olympic de Charleroi, en belgisk tredjedivisionsklub.

37 Ifoelge den nationale retsinstans bestod der en klar og tungtvejende formodning for, at Bosman trods den "frihed", han var blevet indroemmet ved kendelsen om foreloebige forholdsregler, var genstand for en boykot fra alle de europaeiske klubber, der kunne have ansat ham.

38 Cour d'appel de Liège forandrede den 28. maj 1991 kendelsen om foreloebige forholdsregler fra Tribunal de première instance de Liège, for saa vidt den deri anordnede forelaeggelse af et praejudicielt spoergsmaal for Domstolen. Den stadfaestede dog kendelsens paalaeg om, at RCL skulle betale Bosman et maanedligt beloeb og paaboed RCL og URBSFA at stille Bosman til raadighed for enhver klub, som ville engagere ham, og at de ikke herved maatte kraeve betaling af noget pengebeloeb. Ved kendelse af 19. juni 1991 blev sag C-340/90 slettet af Domstolens register.

39 I selve hovedsagen for Tribunal de première instance de Liège intervenerede URBSFA den 3. juni 1991, selv om forbundet, i modsætning til sagen vedroerende de foreloebige forholdsregler, ikke var blevet sagsoegt. Den 20. august 1991 adciterede Bosman UEFA i den sag, han havde anlagt mod RCL og URBSFA, med henblik paa domfaeldelse af UEFA paa grund af dets ansvar for indfoerelsen af de reglementer, som havde skadet ham. Den 5. december 1991 adciterede RCL US Dunkerque for ved en eventuel domfaeldelse at kunne rejse regreskrav mod denne klub. Henholdsvis den 15. oktober 1991 og den 27. december 1991 intervenerede Syndicat professionnel français Union nationale des footballeurs professionnels (herefter "UNFP") og den nederlandske Vereniging van contractspelers (herefter "VVCS") i sagen.

40 Den 9. april 1992 nedlagde Bosman nye paastande, hvorved han aendrede sin oprindelige paastand i sagen mod RCL, og anlagde en ny praeventiv sag mod URBSFA samt udvidede sine paastande over for UEFA. Bosman fremsatte under disse sager naermere krav om, at det blev fastslaaet, at transferreglerne og udlaendingeklausulerne ikke kunne finde anvendelse paa ham, og at RCL, URBSFA og UEFA paa grund af deres ansvarspaadragende adfaerd ved hans mislykkede transfer til US Dunkerque forpligtedes til at betale ham dels 11 368 350 BFR for det tab, han havde lidt siden den 1. august 1990 indtil udloebet af hans karriere, dels 11 743 000 BFR for det indtaegtstab, han havde lidt fra sin karrieres begyndelse paa grund af anvendelsen af transferreglerne. Han nedlagde desuden paastand om, at der blev forelagt Domstolen et praejudicielt spoergsmaal.

41 Ved dom af 11. juni 1992 fastslog Tribunal de première instance de Liège, at den var kompetent til at behandle hovedsagerne. Retten fastslog endvidere, at de af Bosman over for RCL, URBSFA og UEFA nedlagte paastande om at faa transferreglerne og udlaendingeklausulerne kendt ugyldige samt om erstatning for de tre forbunds adfaerd kunne fremmes til realitetsbehandling. Derimod frifandt retten US Dunkerque, for saa vidt angaar det af RCL anlagte regressoegsmaal, idet det ikke fandtes godtgjort, at US Dunkerque havde paadraget sig ansvar ved opfyldelsen af sine forpligtelser. Retten fastslog endelig, at behandlingen af de af Bosman over for UEFA og URBSFA nedlagte paastande rejste tvivl om transferreglernes forenelighed med traktaten og forelagde derfor Domstolen en anmodning om praejudiciel afgoerelse vedroerende fortolkningen af traktatens artikel 48, 85 og 86 (sag C-269/92).

42 URBSFA, RCL og UEFA ankede denne dom. Da disse anker havde opsaettende virkning, blev sagen for Domstolen indstillet. Ved kendelse af 8. december 1993 blev sag C-269/92 endelig slettet efter den nye dom fra Cour d'appel de Liège, som ligger til grund for naervaerende sag.

PRAEMISSERNE FORTSAETTES UNDER DOKNUM: 693J0415.1

43 Der er ikke blevet ivaerksat nogen anke i forhold til UNFP og VVCS, som ikke har opretholdt deres interventioner under ankesagen.

44 I forelaeggelsesdommen har Cour d'appel de Liège stadfaestet den indankede dom, idet den kendte Tribunal de première instance de Liège kompetent og fastslog, at de fremsatte paastande kunne realitetsbehandles, samt at gennemgangen af de af Bosman fremsatte krav over for UEFA og URBSFA indebar en proevelse af transferreglernes lovlighed. Den fandt desuden, at proevelsen af lovligheden af udlaendingeklausulerne var noedvendig, idet Bosman's paastand herom var stoettet paa artikel 11 i den belgiske retsplejelov, som hjemler mulighed for sagsanlaeg "med henblik paa at forhindre et truende alvorligt retstab". Retten fandt, at Bosman havde fremfoert forskellige objektive forhold, som gav grundlag for at antage, at den skade, som han frygter, nemlig at udlaendingeklausulerne hindrer hans karriere, rent faktisk vil indtraeffe.

45 Cour d'appel fandt bl.a., at traktatens artikel 48 ligesom artikel 30 kan forbyde ikke blot forskelsbehandling, men ogsaa ikke-diskriminerende hindringer for arbejdskraftens frie bevaegelighed, saafremt disse ikke kan begrundes i tvingende hensyn.

46 Vedroerende traktatens artikel 85 udtalte Cour d'appel, at FIFA's, UEFA's og URBSFA's reglementer kan udgoere vedtagelser inden for sammenslutninger af virksomheder, hvorved klubberne begrænser den indbyrdes konkurrence ved deres erhvervelse af spillere. For det foerste kan transfergodtgoerelserne have en afskraekkende virkning og medfoere en nedsaettelse af de professionelle fodboldspilleres loenninger. Dernaest goer udlaendingeklausulerne det umuligt at erhverve tjenesteydelser af udenlandske spillere ud over en vis kvote. Endelig fastslog retten, at samhandelen mellem medlemsstaterne blev paavirket navnlig ved begrænsningen i

spillernes mobilitet.

47 Cour d'appel behandlede desuden spoergsmaalet om, hvorvidt URBSFA kan anses for at indtage en dominerende stilling, eller om fodboldklubberne tilsammen kan anses for at indtage en saadan stilling i traktatens artikel 86's forstand, der er forbudt, idet konkurrencebegrænsninger efter artikel 85 kan udgoere misbrug i henhold til artikel 86.

48 Cour d'appel forkastede UEFA's begaering om, at Domstolen skulle spoerges om, hvorvidt det forelagte spoergsmaal vedroerende transfers skal besvares anderledes, saafremt et transfersystem giver spilleren fri adgang til at spille for sin nye klub, ogsaa selv om denne endnu ikke har betalt transfersummen til den tidligere klub. Den anfoerte herved bl.a., at paa grund af truslen om strenge sanktioner for de klubber, som ikke betaler transfersummen, er spillerens mulighed for at spille i den nye klub fortsat afhaengig af de oekonomiske forhold mellem klubberne.

49 Cour d'appel de Liège besluttede paa grundlag heraf at udsaette sagen og forelaegge Domstolen en anmodning om praejudiciel afgoerelse af foelgende spoergsmaal:

"Skal artikel 48, 85 og 86 i Rom-traktaten af 25. marts 1957 fortolkes saaledes, at de forbyder:

° at en fodboldklub kan kraeve og modtage betaling af et pengebeløb, naar en af klubbens spillere, hvis kontrakt er udlobet, engageres af en ny klub

° at nationale og internationale sportsorganisationer eller -forbund i deres respektive reglementer kan indsaette bestemmelser, der begrænser adgangen til turneringer i deres regi for udenlandske spillere, som er statsborgere i en EF-medlemsstat?"

50 URBSFA ivaerksatte den 3. juni 1994 en kassationsanke til proevelse af appelrettens dom og nedlagde paastand om, at det blev fastslaaet, at dommen ogsaa skulle gælde for RCL, UEFA og US Dunkerque. Ved skrivelse af 6. oktober 1994 meddelte procureur général ved den belgiske Cour de cassation Domstolen, at denne anke ikke havde opsættende virkning.

51 Ved dom af 30. marts 1995 forkastede Cour de cassation anken og fastslog, at herved blev de naevnte paastande om en udvidelse af dommens virkning irrelevante. Cour de cassation har fremsendt kopi af dommen til Domstolen.

*Begaeringen om yderligere bevisoptagelse*

52 Ved skrivelse indgivet til Domstolens Justitskontor den 16. november 1995 har UEFA fremsat begaering om, at Domstolen traeffe bestemmelse om yderligere bevisoptagelse i henhold til procesreglementets artikel 60 med henblik paa at supplere oplysningerne vedroerende den rolle, som transfergodtgoerelserne spiller for mindre eller mellemstore fodboldklubbers finansiering, vedroerende de gaeldende ordninger for fordeling af indtaegterne inden for fodboldsportens eksisterende strukturer samt vedroerende spoergsmaalet, om der foreligger alternative ordninger, saafremt transfergodtgoerelserne blev afskaffet.

53 Domstolen har endnu en gang hoert generaladvokaten og derpaa truffet bestemmelse om, at denne begaering ikke kan tages til foelge. Begaeringen blev nemlig fremsat paa et tidspunkt, hvor den mundtlige forhandling i henhold til procesreglementets artikel 59, stk. 2, var afsluttet. Det fremgaar af Domstolens praksis (jf. dom af 16.6.1971, sag 77/70, Prelle mod Kommissionen, Sml. 1971, s. 149, org. ref.: Rec. s. 561, praemis 7), at en parts begaering om bevisoptagelse efter afslutning af de mundtlige forhandlinger kun kan imoedekommes, hvis den angaar forhold, som kan faa afgoerende betydning, og som den paagaeldende ikke kunne have gjort gaeldende foer

afslutningen af de mundtlige forhandlinger.

54 Det er i denne sag tilstrækkeligt at bemærke, at UEFA havde kunnet fremsætte sin begæring inden afslutningen af den mundtlige forhandling. Spørgsmaalet om, hvorvidt maalet om at bevare den økonomiske og sportslige ligevægt, navnlig at sikre de mindre klubbers finansiering, kan naas med andre midler, saasom omfordeling af en del af fodboldsportens indtægter, er desuden bl.a. blevet behandlet af Bosman i dennes skriftlige indlæg.

Domstolens kompetence til at besvare de præjudicielle spørgsmål

55 URBSFA, UEFA og visse af de regeringer, som har indgivet indlæg, og under den skriftlige forhandling Kommissionen, har paa forskelligt grundlag bestridt Domstolens kompetence til helt eller delvis at besvare de forelagte spørgsmål fra den nationale ret.

56 For det første har UEFA og URBSFA anført, at hovedsagerne er konstruerede retssager, anlagt med det formål, at Domstolen præjudicielt træffer afgørelse om spørgsmål, som ikke objektivt er nødvendige for tvisternes løsning. UEFA's reglement er nemlig ikke blevet anvendt ved Bosman's mislykkede transfer til US Dunkerque, og selv om det var blevet anvendt, ville transferen i øvrigt ikke have været betinget af betaling af en transfergodtgørelse og ville derfor have kunnet finde sted. Den af den nationale retsinstans anmodede fortolkning af fællesskabsretten har derfor ingen forbindelse med hovedsagernes realitet eller genstand, hvorfor Domstolen i henhold til fast praksis ikke er kompetent til at besvare de forelagte spørgsmål.

57 For det andet har URBSFA, UEFA, den danske, franske og italienske regering samt Kommissionen i deres skriftlige indlæg gjort gældende, at spørgsmaalene vedrørende udlændingeklausulerne er uden forbindelse med tvisterne, som udelukkende drejer sig om anvendelse af transferreglerne. De har anført, at de hindringer, som disse klausuler ifølge Bosman har for hans karriereførelse, er rent hypotetiske og ikke begrundet, at Domstolen foretager en fortolkning af traktaten med henblik paa disse spørgsmål.

58 For det tredje har URBSFA og UEFA dernæst i retsmoedet anført, at i henhold til den belgiske Cour de cassation's dom af 30. marts 1995, har Cour d'appel de Liège afvist Bosman's påstande om, at udlændingeklausulerne i URBSFA's reglement blev kendt uanvendelige paa ham. Naar henses hertil, vedrører hovedsagerne ikke anvendelsen af udlændingeklausulerne, og Domstolen bør ikke besvare spørgsmaalene herom. Den franske regering har tilsluttet sig denne opfattelse, dog med den betingelse, at rækkevidden af Cour de cassation's dom maa efterprøves.

59 Det bemærkes hertil, at inden for rammerne af det samarbejde, der i henhold til traktatens artikel 177 er indført mellem Domstolen og de nationale retsinstanser, tilkommer det udelukkende den nationale retsinstans, for hvem en tvist er indbragt, og som har ansvaret for den retlige afgørelse, som skal træffes, paa grundlag af omstændighederne i den konkrete sag at vurdere, saavel om en præjudiciel afgørelse er nødvendig for, at den kan afsige dom, som relevansen af de spørgsmål, den forelægger Domstolen. Naar de af den nationale retsinstans stillede spørgsmål vedrører fortolkningen af en bestemmelse i fællesskabsretten, er Domstolen derfor principielt forpligtet til at træffe afgørelse herom (jf. bl.a. dom af 5.10.1995, sag C-125/94, Aprile, endnu ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 16 og 17).

60 Domstolen har dog udtalt, at det med henblik paa at prøve sin egen kompetence paahviler den at undersøge de omstændigheder, hvorunder den forelæggende ret har forelagt en præjudiciel anmodning. AAnden i det samarbejde, som anmodningen om en præjudiciel afgørelse skal gennemføres i, kræver saaledes, at den forelæggende ret tager i betragtning, at det er Domstolens opgave at bidrage til justitsforvaltningen i medlemsstaterne, men ikke at udoeve

responderende virksomhed vedroerende generelle eller hypotetiske spoergsmaal (jf. bl.a. dom af 16.7.1992, sag C-83/91, Meilicke, Sml. I, s. 4871, praemis 25).

61 Det er under hensyntagen til denne opgave, at Domstolen har udtalt, at den ikke kan traeffe afgoerelse vedroerende et praejudicielt spoergsmaal fra en national retsinstans, naar det klart fremgaar, at den af den nationale retsinstans oenskede fortolkning eller vurdering af en faellesskabsbestemmelses gyldighed savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand (jf. bl.a. dom af 26.10.1995, sag C-143/94, Furlanis costruzioni generali, endnu ikke trykt i Samling af Afgoerelser, praemis 12), eller naar problemet er af hypotetisk karakter, og Domstolen ikke raader over de faktiske og retlige oplysninger, som er noedvendige for, at den kan foretage en saglig korrekt besvarelse af de stillede spoergsmaal (jf. bl.a. ovennaevnte dom i sagen Meilicke, praemis 32).

62 I naervaerende sag bemaerkes foerst, at tvisterne i hovedsagen, bedoemt i deres helhed, ikke er af hypotetisk karakter, og at den nationale retsinstans har givet Domstolen en klar redegooerelse for deres faktiske og retlige sammenhaeng, samt for de grunde, som har foranlediget den til at antage, at en afgoerelse vedroerende de forelagte spoergsmaal er noedvendig for afsigelsen af dens dom.

63 Dernaest bemaerkes, at selv om, som URBSFA og UEFA har haevdet, UEFA's reglement ikke fandt anvendelse ved Bosman's mislykkede transfer til US Dunkerque, staar det dog fast, at reglementet omhandles i de af Bosman anlagte praeventive sager mod URBSFA og UEFA (jf. praemis 40, ovenfor), og at Domstolens fortolkning af spoergsmaalet om, hvorvidt transfersystemet i UEFA's reglement er foreneligt med faellesskabsretten, kan vaere nyttigt for den nationale retsinstans.

64 Saerlig med hensyn til de praejudicielle spoergsmaal vedroerende udlaendingeklausulerne bemaerkes, at de herom nedlagte paastande i hovedsagerne fandtes at kunne fremmes til realitetsbehandling i henhold til en national retsplejebestemmelse, som giver mulighed for at anlaegge et, ogsaa konstaterende soegsmaal med henblik paa at forhindre et truende alvorligt retstab. Som det fremgaar af dens dom, fandt den nationale retsinstans, at udlaendingeklausulerne reelt kunne hindre Bosman's karriere, idet de forringede hans chancer for at blive engageret eller deltage i officielle kampe for en klub i en anden medlemsstat. Den nationale retsinstans fastslog paa dette grundlag, at Bosman's begaeringer om, at de naevnte udlaendingeklausuler kendtes uanvendelige paa ham, opfyldte den naevnte bestemmelses betingelser.

65 Det tilkommer ikke Domstolen inden for rammerne af denne sag at anfaegte denne vurdering. Selv om hovedsagerne har konstaterende karakter og noedvendigvis, da de tilsigter at forhindre et truende retstab, er stoettet paa antagelser om fremtiden, der efter deres natur er usikre, er de dog anerkendte i national lovgivning, som denne fortolkes af den nationale retsinstans. Paa denne baggrund maa denne retsinstans'spoergsmaal objektvt anses for at vaere noedvendige for loesningen af en tvist, som behoerigt er indbragt for den.

66 Endelig fremgaar det ikke af Cour de cassation's dom af 30. marts 1995, at udlaendingeklausulerne er irrelevante for hovedsagerne. Cour de cassation fastslog alene, at URBSFA's anke af den forelaeggende rets dom hvilede paa en forkert fortolkning af dommen. URBSFA havde i sin anke nemlig haevdet, at den forelaeggende ret havde admitteret en paastand fra Bosman om, at udlaendingeklausulerne i URBSFA's reglement blev kendt uanvendelige paa ham. Det fremgaar af Cour de cassation's dom, at ifoelge Cour d'appel de Liège var formaalet med Bosman's paastand at undgaa de karrierehindringer, som kunne opstaa, ikke ved anvendelsen af udlaendingeklausulerne i URBSFA's reglement, som vedroerte spillere, som ikke var belgiske statsborgere, men isaer ved anvendelsen af lignende klausuler i de reglementer, der

gjaldt for UEFA og de øvrige nationale forbund, som var medlem af denne organisation, og som kunne vedroere ham som spiller med belgisk statsborgerskab. Det fremgaar foelgelig ikke af Cour de cassation's dom, at de sidstnaevnte udlændingebestemmelser er uden betydning for tvisten i hovedsagen.

67 Det foelger af det ovenstaaende, at Domstolen er kompetent til at besvare spoergsmaalene fra Cour d'appel de Liège.

*Fortolkningen af traktatens artikel 48 i forhold til transferreglerne*

68 Den nationale retsinstans'foerste spoergsmaal er i det vaesentlige, om traktatens artikel 48 er til hinder for anvendelsen af regler, som er fastsat af sportsforbund, hvorefter en professionel fodboldspiller, der er statsborger i en medlemsstat, ved udloebet af den kontrakt, som binder ham til en klub, kun kan ansaettes af en klub i en anden medlemsstat, saafremt sidstnaevnte klub betaler den foerstnaevnte klub en transfersum eller en traenings- eller udviklingsgodtgoerelse.

Spoergsmaalet, om artikel 48 finder anvendelse paa de regler, som sportsforbundene har fastsat

69 Indledningsvis findes det hensigtsmaessigt at behandle visse argumenter, der er blevet fremfoert vedroerende denne artikels anvendelse paa regler, som er fastsat af sportsforbund.

70 URBSFA har anfoert, at kun de store europaeiske fodboldklubber kan anses for virksomheder, mens klubber som RCL kun udoever en ubetydelig oekonomisk virksomhed. Desuden vedroerer den nationale retsinstans'spoergsmaal om transferreglerne ikke arbejdsforholdet mellem spillerne og klubberne, men de oekonomiske forhold mellem klubberne, samt foelgerne af deres frie medlemskab af et sportsforbund. Traktatens artikel 48 finder derfor ikke anvendelse paa et tilfaelde som det i hovedsagen.

71 UEFA har bl.a. anfoert, at faellesskabsinstitutionerne altid har respekteret sportens autonomi, at det er yderst vanskeligt at sondre mellem fodboldsportens oekonomiske og sportslige sider, og at en afgoerelse fra Domstolen vedroerende professionelle sportsfolks stilling vil kunne saette spoergsmaalstegn ved hele fodboldsportens organisation. Selv om traktatens artikel 48 skulle finde anvendelse paa professionelle spillere, maa der derfor ved afgoerelsen tages et vist hensyn til fodboldsportens saerlige karakter.

72 Den tyske regering har foerst anfoert, at en sport som fodbold normalt ikke kan anses for en oekonomisk virksomhed. Den har dernaest anfoert, at sport generelt har mange traek til faelles med kultur, og understreget, at i henhold til EF-traktatens artikel 128, stk. 1, skal Faellesskabet respektere medlemsstaternes nationale og regionale kulturs mangfoldighed. Endelig har den tyske regering henvist til den foreningsfrihed og selvstaendighed, som sportsforbundene har efter national lovgivning, og konkluderet, at i henhold til subsidiaritetsprincippet betragtet som et almindeligt princip skal de offentlige myndigheders, og navnlig Faellesskabets intervention paa omraadet, begrænses til det strengt noedvendige.

73 Vedroerende disse argumenter bemaerkes, at i betragtning af Faellesskabets maal henhoerer sportsudoevelse under faellesskabsretten, for saa vidt der er tale om en oekonomisk virksomhed i traktatens artikel 2's forstand (jf. dom af 12.12.1974, sag 36/74, Walrave, Sml. s. 1405, praemis 4). Dette er tilfaeldet for hel- eller halvprofessionelle fodboldspilleres virksomhed, idet de udfoerer loennet arbejde eller praesterer tjenesteydelser mod vederlag (jf. dom af 14.7.1976, sag 13/76, Donà, Sml. s. 1333, praemis 12).

74 Endvidere bemaerkes, at under alle omstaendigheder er det ikke for anvendelsen af faellesskabsbestemmelserne vedroerende arbejdskraftens frie bevaegelighed afgoerende, om

arbejdsgiveren er en virksomhed, idet det er tilstrækkelig, at der bestaar et arbejdsforhold eller en hensigt om at etablere et saadant.

75 Anvendelsen af traktatens artikel 48 udelukkes heller ikke af den omstaendighed, at transferreglerne mere regulerer de oekonomiske forhold mellem klubberne end arbejdsforholdet mellem klubberne og spillerne. Den omstaendighed, at klubberne, der ansætter spillerne, skal betale godtgørelser ved engageringen af en spiller fra en anden klub, paavirker nemlig spillernes mulighed for at finde en stilling samt de betingelser, paa hvilke stillingen tilbydes.

76 Med hensyn til vanskeligheden med at sondre mellem fodboldsportens oekonomiske og sportslige sider har Domstolen i dommen i sagen Donà, naevnt ovenfor, praemis 14 og 15, udtalt, at faellesskabsbestemmelserne vedroerende personers og tjenesteydelsers frie bevaegelighed ikke staar i vejen for en regulering eller praksis, der er begrundet i ikke-oekonomiske hensyn som foelge af visse kampes saerlige karakter og rammer. Domstolen har imidlertid understreget, at en saadan indskraenkning i de omhandlede bestemmelsers anvendelsesomraade maa begrænses til, hvad dens formaal kraever. Den kan derfor ikke paaberaabes til stoette for at udelukke en hel sportsart fra traktatens anvendelsesomraade.

77 Vedroerende de eventuelle virkninger af naervaerende dom paa organiseringen af fodboldsporten i dens helhed fremgaar det af fast retspraksis, at selv om de praktiske foelger af enhver retsafoerelse omhyggeligt maa vurderes, kan man dog ikke gaa saa langt som til at gribe ind i rettens objektivitet og umuliggoere dens anvendelse paa grund af de retsvirkninger, som en retsafoerelse kan medfoere. Dette hensyn kan hoejst tages i betragtning ved afgørelsen af, om der i givet fald og helt undtagelsesvis er anledning til at begrænse den tidsmaessige virkning af en dom (jf. bl.a. dom af 16.7.1992, sag C-163/90, Legros m.fl., Sml. I, s. 4625, praemis 30).

78 Argumentet vedroerende de faelles traek mellem sport og kultur kan heller ikke tiltraedes, eftersom den nationale rets spoergsmaal ikke vedroerer betingelserne for udoevelse af faellesskabsbeføjelser af begrænset rækkevidde saasom dem, der omhandles i artikel 128, stk. 1, men rækkevidden af arbejdskraftens frie bevaegelighed, som er sikret ved artikel 48, og som udgoer en grundlaeggende frihed i Faellesskabets system (jf. bl.a. dom af 31.3.1993, sag C-19/92, Kraus, Sml. I, s. 1663, praemis 16).

79 Vedroerende de fremsatte argumenter om foreningsfriheden bemaerkes, at dette princip, som er knaestat i artikel 11 i den europaeiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlaeggende frihedsrettigheder, og som foelger af medlemsstaternes faelles forfatningsmaessige traditioner, indgaar blandt de grundlaeggende rettigheder, som efter Domstolens faste praksis, der i oevrigt er bekraeftet af praeambelen til den europaeiske faelles akt og artikel F, stk. 2, i traktaten om Den Europaeiske Union, er beskyttet i Faellesskabets retsorden.

80 Det kan imidlertid ikke antages, at de regler, som er fastsat af sportsforbundene og omtalt af den nationale retsinstans, er noedvendige for, at de naevnte forbund, klubber eller spillere kan udoeve denne frihed, eller udgoer en uomgaengelig foelge af denne.

81 Endelig bemaerkes, at subsidiaritetsprincippet, som fortolket af den tyske regering, nemlig saaledes, at de offentlige myndigheders og navnlig faellesskabsmyndighedernes intervention skal begrænses til det strengt noedvendige, ikke maa have den virkning, at private sammenslutningers mulighed for selvstaendigt at fastsaette regler for sportsudøvelse skal kunne begrænse udøvelsen af de rettigheder, som traktaten tillaeffer private.

82 Efter at indsigelserne mod anvendelsen af traktatens artikel 48 paa den sportslige virksomhed, som udøves af professionelle fodboldspillere, saaledes er forkastet, bemaerkes, at som Domstolen i ovennaevnte dom i sagen Walrave, praemis 17, har fastslaaet, gaelder denne artikel

ikke alene for offentlige myndigheders retsakter, men tillige for andre former for regler, hvis formaal er at give kollektive bestemmelser for loenarbejde.

83 Saaledes udtalte Domstolen, at afskaffelsen mellem medlemsstaterne af hindringerne for den frie bevaegelighed for personer, ville blive truet, hvis afskaffelsen af nationale skranker blev modvirket af hindringer, som skyldes, at sammenslutninger eller organer, der ikke henhoerer under den offentlige ret, udoever deres retlige autonomi (jf. Walrave-dommen, praemis 18).

84 Domstolen fastslog desuden, at arbejdsvilkaarene i de forskellige medlemsstater snart reguleres ved bestemmelser af lovgivnings- eller anordningsmaessig karakter, snart ved aftaler og andre retsakter, der er indgaaet eller vedtaget af borgerne. Hvis derfor traktatens artikel 48 alene fandt anvendelse paa offentlige myndigheders retsakter, ville der opstaa fare for uligheder ved anvendelsen heraf (jf. Walrave-dommen, praemis 19). Denne fare bestaar saa meget mere i et saadant tilfaelde, som omhandles i hovedsagen, idet, som det er understreget i naervaerende doms praemis 24, transferreglerne er blevet fastsat af enkelte organisationer eller efter fremgangsmaader, der er forskellige medlemsstaterne imellem.

85 UEFA har indvendt, at denne fortolkning indebaerer, at traktatens artikel 48 er strengere for private end for medlemsstaterne, idet kun sidstnaevnte kan paaberaabe sig begraensninger, der retfaerdiggoeres af hensynet til den offentlige orden, den offentlige sikkerhed og den offentlige sundhed.

86 Denne argumentation hviler paa et forkert grundlag. Intet er til hinder for, at de begraensninger, der retfaerdiggoeres af hensynet til den offentlige orden, den offentlige sikkerhed og den offentlige sundhed, paaberaabes af private. Den offentlige eller private karakter af de paagaeldende regler har overhovedet ingen betydning for raeckkevidden eller indholdet af de naevnte hensyn.

87 Det maa derfor fastslaas, at traktatens artikel 48 finder anvendelse paa de regler, som er fastsat af sportsforbund som URBSFA, FIFA eller UEFA, og som indeholder betingelserne for udoevelse af professionelle sportsfolks loennede virksomhed.

Har den af den nationale retsinstans omtalte situation udelukkende intern karakter?

88 UEFA har anfoert, at de verserende sager for den nationale retsinstans vedroerer rent interne forhold i den belgiske stat, som traktatens artikel 48 ikke finder anvendelse paa. Sagerne drejer sig nemlig om en belgisk spiller, hvis transfer mislykkedes paa grund af en belgisk klubs og et belgisk forbunds adfaerd.

89 Det er korrekt, at det af fast retspraksis fremgaar (jf. bl.a. dom af 28.3.1979, sag 175/78, Saunders, Sml. s. 1129, praemis 11, af 28.6.1984, sag 180/83, Moser, Sml. s. 2539, praemis 15, og af 28.1.1992, sag C-332/90, Steen, Sml. I, s. 341, praemis 9, samt Kraus-dommen, naevnt ovenfor, praemis 15), at traktatens bestemmelser om arbejdskraftens frie bevaegelighed, navnlig artikel 48, ikke kan anvendes paa rent interne forhold i en medlemsstat, dvs. omstaendigheder, som ikke har nogen som helst tilknytning til forhold, der er reguleret af faelleskabsretten.

90 Imidlertid fremgaar det af de faktiske konstateringer, som den nationale retsinstans har foretaget, at Bosman havde afsluttet en arbejdskontrakt med en klub i en anden medlemsstat med henblik paa at udoeve loennet beskaeftigelse paa denne medlemsstats omraade. Som Bosman med foeje har anfoert, har han altsaa herved soegt en faktisk tilbudt stilling som anfoert i artikel 48, stk. 3, litra a).

91 Da situationen i hovedsagerne saaledes ikke kan betegnes som rent intern, maa det af UEFA fremfoerte argument forkastes.

*Foreligger der en hindring for arbejdskraftens frie bevaegelighed?*

*92 Det maa derfor afgøres, om transferreglerne udgør en hindring for arbejdskraftens frie bevaegelighed, som er forbudt ved traktatens artikel 48.*

*93 Som Domstolen ved flere lejligheder har fastslaaet, udgør arbejdskraftens frie bevaegelighed et af Fællesskabets grundlaeggende principper, og de traktatbestemmelser, som sikrer denne frihed, har haft direkte virkning fra overgangsperiodens udlob.*

*94 Domstolen har ligeledes fastslaaet, at alle traktatens bestemmelser vedroerende den frie bevaegelighed for personer skal goere det lettere for faellesskabsborgerne at udoeve erhvervsmaessig beskaeftigelse af enhver art paa hele Fællesskabets omraade, og at disse bestemmelser indeholder et forbud mod foranstaltninger, som kan skade disse borgere, saafremt de oensker at udoeve en erhvervsmaessig beskaeftigelse paa en anden medlemsstats omraade (jf. dom af 7.7.1988, sag 143/87, Stanton, Sml. s. 3877, praemis 13, og af 7.7.1992, sag C-370/90, Singh, Sml. I, s. 4265, praemis 16).*

*95 Medlemsstaternes statsborgere har saaledes navnlig en ret, som de afleder direkte af traktaten, til at forlade deres oprindelsesland og rejse ind i og tage ophold i en anden medlemsstat med henblik paa der at udoeve en erhvervsmaessig beskaeftigelse (jf. bl.a. dom af 5.2.1991, sag C-363/89, Roux, Sml. I, s. 273, praemis 9, og ovennaevnte dom i sagen Singh, praemis 17).*

*96 Bestemmelser, som forhindrer en statsborger i en medlemsstat i at forlade sit oprindelsesland med henblik paa at udoeve retten til fri bevaegelighed, eller som faar ham til at afholde sig fra dette forehavende, udgør derfor hindringer for denne frihed, uanset om de finder anvendelse uafhaengigt af de paagaeldende arbejdstageres nationalitet (jf. ligeledes dom af 7.3.1991, sag C-10/90, Masgio, Sml. I, s. 1119, praemis 18 og 19).*

*97 Domstolen har desuden i dom af 27. september 1988, Daily Mail and General Trust (sag 81/87, Sml. s. 5483, praemis 16), udtalt, at selv om traktatens bestemmelser om etableringsfriheden hovedsagelig skal sikre national behandling i modtagelsesmedlemsstaten, indebaerer de samtidig forbud mod, at oprindelsesstaten forhindrer, at en af dens statsborgere etablerer sig i en anden medlemsstat, eller at et selskab goer det, som er stiftet i overensstemmelse med dens lovgivning, og som i oevrigt er omfattet af definitionen i artikel 58. De rettigheder, som er garanteret ved traktatens artikel 52 ff., ville miste deres indhold, saafremt oprindelsesstaten kunne forbyde selskaber at flytte med henblik paa etablering i en anden medlemsstat. De samme betragtninger gaelder for artikel 48, for saa vidt angaar regler, som hindrer den frie bevaegelighed for en medlemsstats statsborgere, som oensker at udoeve en loennet beskaeftigelse i en anden medlemsstat.*

*98 Det er korrekt, at de i tvisterne i hovedsagerne omhandlede transferregler ogsaa finder anvendelse paa transfer af spillere mellem klubber, som tilhoerer forskellige nationale forbund i samme medlemsstat, og at tilsvarende regler finder anvendelse paa transfer mellem klubber, der tilhoerer det samme nationale forbund.*

*99 Som anfoert af Bosman, den danske regering og af generaladvokaten i punkt 209 og 210 i forslaget til afgoerelse, kan disse regler imidlertid begraense den frie bevaegelighed for de spillere, som oensker at udoeve beskaeftigelse i en anden medlemsstat, idet de forhindrer dem i eller faar dem til at opgive at forlade deres klubber ogsaa efter udlobet af de arbejdskontrakter, som binder dem til disse.*

*100 Naar transferreglerne saaledes bestemmer, at en professionel fodboldspiller kun kan udoeve*

virksomhed i en ny klub i en anden medlemsstat, saafremt den nye klub har betalt den tidligere klub en transfersum, hvis stoerrelse er aftalt mellem de to klubber eller fastsat i sportsforbundenes reglementer, udgoer disse regler en hindring for arbejdskraftens frie bevaegelighed.

101 Som den nationale retsinstans med foeje har anfoert, aendres denne konstatering ikke af det forhold, at de af UEFA i 1990 vedtagne transferregler bestemte, at de oekonomiske forhold mellem klubberne ikke paavirker spillerens virksomhed, idet denne frit skulle kunne spille for sin nye klub. Den nye klub er nemlig fortsat forpligtet til at betale den paagaeldende transfersum, idet den ellers paadrager sig sanktioner, der i yderste fald kan medfoere udelukkelse paa grund af gaeld, hvilket lige saa effektivt hindrer den i at engagere en spiller fra en klub i en anden medlemsstat uden betaling af naevnte transfersum.

102 Dette forhold aendres heller ikke af de af Domstolens domme, som URBSFA og UEFA har henvist til, og hvorefter traktatens artikel 30 ikke finder anvendelse paa bestemmelser, som begraenser eller forbyder bestemte former for salg, forudsat at de finder anvendelse paa alle de beroerte erhvervsdrivende, der udoever virksomhed i indlandet, og forudsat at de, saavel retligt som faktisk, paavirker afsaetningen af indenlandsk fremstillede varer og varer fra andre medlemsstater paa samme maade (jf. dom af 24.11.1993, forenede sager C-267/91 og C-268/91, Keck og Mithouard, Sml. I, s. 6097, praemis 16).

103 Det er nemlig tilstraekkeligt at bemaerke, at selv om de i hovedsagerne omhandlede regler ogsaa finder anvendelse paa transfer mellem klubber under forskellige nationale forbund i samme medlemsstat og svarer til de regler, der anvendes paa transfer mellem klubber under samme nationale forbund, staar det dog fast, at de direkte regulerer spillernes adgang til arbejdsmarkedet i de oevrige medlemsstater, og at de derfor kan hindre arbejdskraftens frie bevaegelighed. De kan derfor ikke sidestilles med bestemmelser om bestemte former for salg af varer, som ifoelge Domstolens dom i Keck- og Mithouard-sagen ikke var omfattet af anvendelsesomraadet for traktatens artikel 30 (jf. ogsaa vedroerende den frie udveksling af tjenesteydelser, dom af 10.5.1995, sag C-384/93, Alpine Investments, Sml. I, s. 1141, praemis 36, 37 og 38).

104 Transferreglerne udgoer derfor hindringer for arbejdskraftens frie bevaegelighed, som i princippet er forbudt ved traktatens artikel 48. Det ville kun forholde sig anderledes, saafremt reglerne forfulgte et legitimt maal, som var foreneligt med traktaten, og som var begrundet i tvingende almene hensyn. Men hertil kraeves det desuden, at de naevnte regler skal vaere egnede til at sikre gennemfoerelsen af det paagaeldende maal og ikke gaa ud over, hvad der er noedvendigt for at naa det (jf. bl.a. Kraus-dommen, naevnt ovenfor, praemis 32, og dom af 30.11.1995, sag C-55/94, Gebhard, endnu ikke trykt i Samling af Afgoerelser, praemis 37).

Kan transferreglerne retfaerdiggoeres?

105 Foerst har URBSFA og UEFA ligesom den franske og den italienske regering anfoert, at transferreglerne er begrundet i oensket om at opretholde en oekonomisk og sportslig ligevaegt mellem klubberne og oensket om at fremme talentsoegningen og unge spilleres videreuddannelse.

106 Naar henses til den vigtige rolle, som sport og isaer fodbold har i Faelllesskabet, maa det erkendes, at maalene om at sikre ligevaegten mellem klubberne ved at opretholde en vis konkurrence og usikkerhed om resultaterne samt om at fremme unge spilleres ansaettelse og videreuddannelse er legitime maal.

107 Bosman har vedroerende det foerste af disse maal med foeje anfoert, at anvendelsen af transferreglerne ikke er et egnet middel til at sikre en oekonomisk og sportslig ligevaegt inden for fodboldverdenen. Disse regler hindrer ikke de rigeste klubber i at sikre sig de bedste spilleres

tjenesteydelser og ændrer heller ikke det forhold, at økonomiske midler er afgørende inden for den sportslige konkurrence, og at ligevægten mellem klubberne herved påvirkes betydeligt

108 Vedrørende det andet maal maa det anerkendes, at udsigten til at modtage en transfersum eller en udviklings- eller træningsgodtgørelse faktisk kan tilskynde fodboldklubberne til at søge talenter og til at træne unge spillere.

109 Da det imidlertid er vanskeligt med sikkerhed at forudsige noget om unge spilleres sportslige karriere, og da antallet af de spillere, som gaar i gang med en professionel karriere, er begrænset, er godtgørelserne kendetegnet ved deres usikre og uberegnelige natur og er under alle omstændigheder uafhængige af de reelle udgifter, som klubberne maa afholde ved træningen saavel af deres fremtidige professionelle spillere som af dem, der aldrig bliver professionelle. Naar henses hertil, kan udsigten til at modtage disse godtgørelser ikke være nogen afgørende tilskyndelse til at fremme ansættelsen eller træningen af fodboldspillere eller være et rimeligt middel til at finansiere denne virksomhed bl.a. i de mindre klubber.

110 Som generaladvokaten i øvrigt har anført i punkt 226 ff. i sit forslag til afgørelse, kan de samme maal i hvert fald lige saa sikkert naas via andre midler, som ikke hindrer arbejdskraftens frie bevægelighed.

111 Dernaest er det blevet anført, at transferreglerne er nødvendige for at opretholde organiseringen af fodboldsporten paa verdensplan.

112 Det bemærkes hertil, at denne sag vedrører anvendelsen af disse regler inden for Fællesskabet og ikke forholdet mellem medlemsstaternes nationale forbund og tredjelandes forbund. I øvrigt kan anvendelsen af forskellige regler paa transfer mellem klubber under nationale forbund i Fællesskabet og paa transfer mellem disse klubber og klubber under tredjelandes nationale forbund ikke skabe særlige vanskeligheder. Som det fremgaar af præmis 22 og 23 ovenfor, adskiller de regler, som hidtil har fundet anvendelse paa transfer inden for visse medlemsstats nationale forbund, sig fra de regler, som anvendes paa internationalt plan.

113 Endelig bemærkes, at argumentet om, at de nævnte regler er nødvendige for at dække de omkostninger, som klubberne har maattet afholde ved betaling af transfergodtgørelserne ved engageringen af deres spillere, ikke kan tiltrædes, idet det bestaar i at begrunde hindringer for arbejdskraftens frie bevægelighed med, at disse hindringer hidtil har kunnet eksistere.

114 Det første spørgsmål maa derfor besvares med, at traktatens artikel 48 er til hinder for anvendelse af regler, som er fastsat af sportsforbund, og hvorefter en professionel fodboldspiller, der er statsborger i en medlemsstat, ved udløbet af den kontrakt, han har indgaaet med en klub, kun kan ansættes af en klub i en anden medlemsstat, saafremt sidstnævnte klub betaler den tidligere klub en transfersum eller en trænings- eller udviklingsgodtgørelse.

Fortolkningen af traktatens artikel 48 i forhold til udlændingeklausulerne

115 Den nationale retsinstans' andet spørgsmål er i det væsentlige, om traktatens artikel 48 er til hinder for anvendelse af regler, som er fastsat af sportsforbund, og hvorefter fodboldklubberne i de af sportsforbundene organiserede turneringskampe kun kan benytte et begrænset antal professionelle spillere, der er statsborgere i andre medlemsstater.

Udgoer disse regler en hindring for arbejdskraftens frie bevægelighed?

116 Som Domstolen har fastslaaet ovenfor i præmis 87, finder traktatens artikel 48 anvendelse paa regler, som er fastsat af sportsforbund, og som indeholder betingelserne for udoevelse af

professionelle sportsfolks loennede virksomhed. Det maa derfor undersøges, om udlændingeklausulerne udgør en hindring for arbejdskraftens frie bevægelighed, som er forbudt ved artikel 48.

117 Artikel 48, stk. 2, bestemmer udtrykkeligt, at arbejdskraftens frie bevægelighed forudsætter afskaffelse af enhver i nationaliteten begrundet forskelsbehandling af medlemsstaternes arbejdstagere for så vidt angår beskæftigelse, aflønning og øvrige arbejdsvilkår.

118 Denne bestemmelse er bl.a. blevet gennemført ved artikel 4 i Raadets forordning (EOEF) nr. 1612/68 om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet (EFT 1968 II, s. 467), hvorefter de administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser, der i medlemsstaterne begrænser beskæftigelse af udenlandske arbejdstagere, i antal eller i procenter, i virksomheder, i erhvervsgrene, på regionalt eller nationalt plan, ikke finder anvendelse på statsborgere fra de øvrige medlemsstater.

119 Det samme princip er til hinder for, at klausulerne i sportsforbundenes reglementer begrænser retten for de øvrige medlemsstaters statsborgere til som professionelle spillere at deltage i fodboldkampe (jf. ovennævnte Donà-dom, præmis 19).

120 Det er herved uden betydning, at klausulerne ikke vedrører disse spilleres ansættelse, som ikke er begrænset, men deres klubbers mulighed for at benytte dem i en officiel kamp. Da deltagelse i sådanne kampe udgør en professionel fodboldspillers hovedbeskæftigelse, er det klart, at en regel, som begrænser den, også begrænser den pågældende spillers ansættelsesmuligheder.

Kan udlændingeklausulerne retfærdiggøres?

121 Da det således er godtgjort, at der foreligger en hindring, må det afgøres, om denne kan retfærdiggøres efter traktatens artikel 48.

122 URBSFA, UEFA samt den tyske, franske og italienske regering har anført, at udlændingeklausulerne retfærdiggøres af ikke-økonomiske hensyn, som udelukkende vedrører sporten som sådan.

123 Udlændingeklausulerne tjener i første række således til at bevare den traditionelle forbindelse mellem enhver klub og dets land, hvilket har stor betydning for, om tilskuere kan identificere sig med deres yndlingshold, og til at sikre, at de klubber, som deltager i internationale turneringer, reelt repræsenterer deres land.

124 Dernaest anføres, at udlændingeklausulerne er nødvendige for at skabe en tilstrækkelig reserve af nationale spillere, således at landsholdene på alle pladser kan blive besat med højt kvalificerede spillere.

125 Dernaest bidrager de til at opretholde den sportslige ligevægt mellem klubberne, idet de hindrer de rigeste klubber i at sikre sig alle de bedste spillere.

126 UEFA har endelig anført, at "3 + 2"-reglen er blevet udarbejdet i samarbejde med Kommissionen og løbende skal ændres i takt med fællesskabspolitikens udvikling.

127 Det bemærkes hertil, at Domstolen i nævnte Donà-dom, præmis 14 og 15, har fastslået, at traktatens bestemmelser om personers frie bevægelighed ikke står i vejen for en regulering eller praksis, der af ikke-økonomiske grunde udelukker fremmede spillere fra visse kampe som følge af disse kampes særlige karakter og rammer, hvorfor de udelukkende vedrører sporten som sådan, som f.eks. ved kampe mellem landshold fra forskellige lande. Domstolen har imidlertid

udtalt, at en saadan indskraenkning i de omhandlede bestemmelsers anvendelsesomraade maa begraenses til, hvad dens formaal kraever.

128 I denne sag vedroerer udlaendingeklausulerne ikke bestemte kampe mellem hold, der repraesenterer et land, men de finder anvendelse paa alle officielle kampe mellem klubberne og derfor paa de professionelle spilleres hovedbeskaeftigelse.

129 Naar henses hertil, kan udlaendingeklausulerne ikke anses for at vaere forenelige med traktatens artikel 48, idet denne bestemmelse da ikke ville opfylde sit tilsigtede maal og grundrettigheden til fri adgang til beskaeftigelse, der i henhold til traktaten tilkommer enhver arbejdstager i Faelllesskabet, ikke laengere ville eksistere (jf. herved dom af 15.10.1987, sag 222/86, Heylens, Sml. s. 4097, praemis 14).

130 Ingen af de argumenter, som er fremfoert af sportsforbundene og af de regeringer, som har indgivet indlaeg, giver anledning til at drage denne konklusion i tvivl.

131 For det foerste maa det bemaerkes, at baandet mellem en fodboldklub og den medlemsstat, hvori klubben er etableret, ikke kan anses for at vaere mere uadskilleligt forbundet med sportsudoevelse end det baand, som knytter den paagaeldende klub til en bydel, en by eller region eller, som i Det Forenede Kongerige, en landsdel, som omfattes af en af de fire sammenslutninger. Skoent de nationale mesterskaber indebaerer kampe mellem klubber fra forskellige landsdele, forskellige byer eller forskellige bydele, eksisterer der ikke for disse kampe nogen regel, som begraenser klubbernes ret til at benytte spillere fra andre landsdele, andre byer eller andre bydele.

132 Dernaest er deltagelse i de internationale turneringer forbeholdt klubber, som i deres respektive land har opnaaet et vist sportsligt resultat, saaledes at de paagaeldende spilleres nationalitet ikke tillægges nogen saerlig betydning.

133 For det andet bemaerkes, at selv om landsholdene skal vaere sammensat af spillere, som har det paagaeldende lands statsborgerskab, behoever disse spillere ikke noedvendigvis at vaere spilleberettiget for landets klubber. I henhold til sportsforbundenes regler skal klubber, som har ansat udenlandske spillere, give dem tilladelse til at repraesentere deres land i visse landskampe.

134 Videre bemaerkes, at selv om arbejdskraftens frie bevaegelighed, derved at den aabner en medlemsstats arbejdsmarked for oevrige medlemsstaters statsborgere, medfoerer, at de nationale statsborgeres mulighed for at finde beskaeftigelse i deres egen medlemsstat, formindskes, indebaerer den til gengaeld nye beskaeftigelsesmuligheder for disse arbejdstagere i de oevrige medlemsstater. Dette gaelder naturligvis ogsaa for professionelle fodboldspillere.

135 For det tredje bemaerkes, at med hensyn til opretholdelsen af den sportslige ligevaegt er det tilstraekkeligt at anfoere, at udlaendingeklausulerne, der som haevdet skulle hindre de rigeste klubber i at sikre sig de bedste udenlandske spillere, ikke opfylder dette formaal, eftersom ingen regel begraenser disse klubbers mulighed for at engagere de bedste nationale spillere, hvilket i lige saa hoej grad bringer denne ligevaegt i fare.

136 For saa vidt endelig angaar argumentet om, at Kommissionen har medvirket ved udarbejdelsen af "3 + 2"-reglen bemaerkes, at bortset fra de tilfaelde, hvor Kommissionen udtrykkeligt er blevet tillagt saadanne beføjelser, kan den ikke give garantier vedroerende en bestemt handlemaades forenelighed med traktaten (jf. ligeledes dom af 27.5.1981, forenede sager 142/80 og 143/80, Essevi og Salengo, Sml. s. 1413, praemis 16). Under alle omstaendigheder er Kommissionen ikke bemyndiget til at lovliggoere en adfaerd, som er i strid med traktaten.

137 Det fremgaar af det ovenfor anfoerte, at traktatens artikel 48 er til hinder for anvendelse af regler, som er fastsat af sportsforbund, og hvorefter fodboldklubberne i de af forbundene organiserede officielle kampe kun kan benytte et begrænset antal professionelle spillere, der er statsborgere i andre medlemsstater.

#### *Fortolkningen af traktatens artikel 85 og 86*

138 Da de to former for regler, der omhandles i de praejudicielle spoergsmaal, er i strid med artikel 48, findes det unoedvendigt at give en fortolkning af traktatens artikel 85 og 86.

#### *Dommens tidsmaessige virkning*

139 UEFA og URBSFA har i deres skriftlige og mundtlige indlaeg gjort gaeldende, at dommen kan have alvorlige konsekvenser for organiseringen af hele fodboldsporten som saadan, saafremt den kommer til at gaa ud paa, at transferreglerne og udlaendingeklausulerne er uforenelige med traktaten.

140 Bosman har anfoert, at Domstolen, selv om en saadan loesning ikke er noedvendig, kan begrænse dommens virkninger tidsmaessigt for saa vidt angaar transferreglerne.

141 Det fremgaar af fast retspraksis, at den fortolkning, som Domstolen foretager af en faellesskabsretlig regel under udoevelse af sin kompetence i henhold til traktatens artikel 177, i noedvendigt omfang belyser og praeciserer betydningen og rækkevidden af den paagaeldende regel, saaledes som den skal forstaas og anvendes, henholdsvis burde have vaeret forstaaet og anvendt fra sin ikrafttraeden. Heraf foelger, at den saaledes fortolkede regel kan og skal anvendes af domstolene endog i forbindelse med retsforhold, der er stiftet og bestaar, foer der afsiges dom vedroerende fortolkningsanmodningen, saafremt betingelserne for at anlaegge sag om anvendelsen af den naevnte regel i oevrigt er opfyldt (jf. bl.a. dom af 2.2.1988, sag 24/86, Blaizot, Sml. s. 379, praemis 27).

142 Kun undtagelsesvis kan Domstolen under anvendelse af et almindeligt retssikkerhedsprincip, der er forankret i Faellesskabets retsorden, finde anledning til at begrænse muligheden af at paaberaabe sig en af den fortolket bestemmelse med henblik paa anfaegtelse af tidligere i god tro stiftede retsforhold. En saadan begrænsning kan kun foretages af Domstolen i den dom, hvori den traeffe afgoerelse vedroerende den anmodede fortolkning (jf. bl.a. naevnte Blaizot-dom, praemis 28, og dommen i sagen Legros m.fl., praemis 30).

143 I denne sag kan de saeregenheder, der karakteriserer de af sportsforbundene fastsatte regler for transfer af spillere mellem klubber i forskellige medlemsstater, samt den omstaendighed, at disse eller tilsvarende regler finder anvendelse saavel paa transfer mellem klubber under samme nationale forbund som transfer mellem klubber under forskellige nationale forbund i samme medlemsstat have skabt en tilstand af usikkerhed med hensyn til spoergsmaalet, om disse regler er forenelige med faellesskabsretten.

144 Under disse omstaendigheder er tvingende retssikkerhedshensyn til hinder for at rokke ved retsforhold, der har udtoemt deres virkninger i fortiden. Der maa dog goeres en undtagelse for personer, som rettidigt har taget initiativ til at sikre deres rettigheder. Endelig maa det praeciseres, at begrænsningen af naevnte fortolknings virkninger kun gaelder for transfersummer eller traenings- eller udviklingsgodtgoerelser, der inden datoen for dommens afsigelse allerede er betalt eller stadig skyldes som foelge af en inden naevnte dato paataget forpligtelse.

145 Det maa derfor fastslaaes, at den direkte virkning af traktatens artikel 48 ikke kan paaberaabes

*til støtte for krav vedrørende en transfersum eller en trænings- eller udviklingsgodtgørelse, som på tidspunktet for denne doms afsigelse allerede er betalt eller stadig skyldes i henhold til en inden dette tidspunkt påtaget forpligtelse, medmindre den, der fremsætter kravet, inden denne dato har anlagt en retssag eller fremsat en efter national lovgivning hertil svarende klage.*

*146 Derimod kan den tidsmaessige begrænsning af nærværende doms virkninger ikke gælde for udlændingeklausulerne. Efter dommene i ovennævnte sager Walrave og Donà kunne ingen med rimelighed antage, at den med nævnte klausuler forbundne forskelsbehandling var forenelig med traktatens artikel 48.*

## **Afgørelse om sagsomkostninger**

*Sagens omkostninger*

*147 De udgifter, der er afholdt af den danske, tyske, franske og italienske regering, og af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagernes parter udgør et led i de sager, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne*

## **Afgørelse**

*På grundlag af disse præmisser*

*kender*

**DOMSTOLEN**

*vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Cour d'appel de Liège ved dom af 1. oktober 1993, for ret:*

*1) EOEf-traktatens artikel 48 er til hinder for anvendelse af regler, som er fastsat af sportsforbund, og hvorefter en professionel fodboldspiller, der er statsborger i en medlemsstat, ved udløbet af den kontrakt, han har indgået med en klub, kun kan ansættes af en klub i en anden medlemsstat, såfremt sidstnævnte klub betaler den tidligere klub en transfersum eller en trænings- eller udviklingsgodtgørelse.*

*2) EOEf-traktatens artikel 48 er til hinder for anvendelse af regler, som er fastsat af sportsforbund, og hvorefter fodboldklubberne i de af forbundene organiserede officielle kampe kun kan benytte et begrænset antal professionelle spillere, der er statsborgere i andre medlemsstater.*

*3) Den direkte virkning af EOEf-traktatens artikel 48 kan ikke paaberaabes til støtte for krav vedrørende en transfersum eller en trænings- eller udviklingsgodtgørelse, som på datoen for denne doms afsigelse allerede er betalt eller stadig skyldes i henhold til en inden denne dato påtaget forpligtelse, medmindre den, der rejser kravet, inden dette tidspunkt har anlagt en retssag eller fremsat en efter national lovgivning hertil svarende klage.*